
РЕЦЕНЗІЇ

УДК 001.18+32

Сергій Дерев'янка, Василь Марчук

НАУКОВЕ ЗНАННЯ ПРО МАЙБУТНЄ І ПОЛІТИКА

Рецензія на монографію В. П. Горбатенка “Футурологія і політика”. Акцентується на системному викладі здобутків теорії, методології і практики політичного прогнозування, відображення в політиці ключових прогностичних ідей. Відзначається обґрунтованість методів, алгоритму та напрямів прогнозування соціально-політичного розвитку та конструювання реальності.

Ключові слова: політика, політичне прогнозування, футурологія

Людині властиве постійне прагнення хоча б трохи підняти завісу й заглянути у завтрашній день, щоб краще зрозуміти сучасні їй явища, передбачити хід майбутніх подій. Спроби досягнути розумом майбутнє мають досить давню історію. Від найдавніших часів до сьогодні вибудовують своєрідний ланцюг зусиль людства у цьому напрямі: міфологія – утопія – фантастика – прогнозування – футурологія. Із сфери футурології нині проблема майбутнього переходить у сферу соціального проектування і стратегічного планування, стає питанням духовного, морального і культурного вибору людини і людської співдружності.

Саме тому є науково актуальною та має велике практичне значення монографія «Футурологія і політика» знаного українського політолога і правознавця, доктора політичних наук, професора, академіка Української академії політичних наук, академіка Академії наук вищої освіти України, провідного наукового співробітника відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України В. П. Горбатенка, що вийшла нещодавно друком [1].

Рецензована праця є узагальненням багаторічних ґрунтовних досліджень ученого в галузі політології і права, результатів цілеспрямованого наукового пошуку та досвіду викладання політичного прогнозування та футурології, зокрема. В. П. Горбатенко – автор багатьох монографічних праць, підручників та навчальних посібників з політології й політичного прогнозування, численних публікацій у фахових наукових виданнях з політичних наук, статей про футурологію, передбачення, соціальне проектування та трансгуманізм в енциклопедичних виданнях і словниках-довідниках.

Монографія має чітко продуману та логічно вмотивовану структуру. Вчений системно досліджує розвиток знань про майбутнє, специфіку його пізнання у контексті взаємозв'язків футурологічної науки з політикою. Їх підґрунтя автор справедливо виводить з класичних футурологічних теорій, розкриває їх специфіку, особливості розуміння механізмів наукового передбачення майбутнього, осмислення об'єктивно-історичної обумовленості прогностичних процесів. Розумінню генези поєднання футурології і політики сприяє змістовний ретроспективний опис становлення футурології як системи наукових знань про майбутнє. Широко проаналізувавши проблеми цивілізаційного переходу від Модерну до Постмодерну, вчений виокремлює

та осмислює визначальні тенденції глобалізації. Глибиною та інформативністю відзначається характеристика футурологічних ідей та концепцій останніх десятиліть XX – початку XXI століть.

Книга В. П. Горбатенка цінна не тільки теорією, але й своєю орієнтацією на практику. Для розгортання футурологоорієнтованих досліджень в Україні корисним, вважаємо, є здійснений В. П. Горбатенком аналіз процесу інституціоналізації сучасних футурологічних студій. Особливе місце у системі пізнання майбутнього відіграють апробовані у західних країнах «фабрики думок», створення яких в новітніх українських реаліях видається нагальним завданням. Оригінальністю та науковістю відзначаються описані у монографії трансдисциплінарні проекти з прогнозування глобальних проблем, створені у рамках діяльності відомого Римського клубу. Заслужують уваги висловлені вченим ідеї щодо актуалізації аналітичних і експертних досліджень майбутнього, проведення галузевих прогностичних і футурологічних досліджень, роль дослідницьких центрів у цьому процесі.

Доступністю відзначається виклад суті теоретичних конструктів футурології та понятійно-категоріального інструментарію. Чітко означені поняттєва основа і прикладна специфіка політичного прогнозування, охарактеризовані принципи, методи і процедури дослідження майбутнього. Розглядаючи прогнозування як чинник оптимізації соціально-політичного розвитку автор обґрунтовує необхідність конструювання реальності засобами політичного планування і соціального проектування.

У монографії змістовно проаналізовані особливості глобальних соціально-політичних трансформацій сучасного світу. Логічним можна вважати акцент автора на глобалізації як формі інтернаціоналізації життя. Прагматичністю вирізняються міркування вченого щодо прогнозування політичних ризиків у контексті управління майбутнім. Певною мірою дискусійними, вважаємо, але прийнятними є аргументовані узагальнення й висновки автора щодо прогнозування перспектив людської цивілізації. Серед них : виявлення та використання альтернативних джерел енергії й реалізація права людини на безпечне довкілля; соціально-культурні трансформації в контексті гуманізації людського розвитку; активізація міграційних потоків і перспективи модернізації міграційної політики; формування постлюдства й можливості утвердження альтернативної цивілізації.

Відзначається монографія й широкою та репрезентативною джерельною базою, яка охоплює великий масив праць зарубіжних та українських учених з прогнозування та футурології, а також багатий емпіричний матеріал – художню літературу, публіцистику, аналітичні матеріали тощо.

Загалом, рецензована монографія є взірцем комплексного наукового дослідження, в якому систематизовано здобутки теорії, методології і практики забезпечення політичного прогнозування, ключові прогностичні ідеї та їх відображення в політиці, методи, алгоритм і напрями прогнозування соціально-політичного розвитку та конструювання реальності, що надає їй не тільки наукової, але й практичної цінності.

Вважаємо, що монографія “Футурологія і політика” В. П. Горбатенка, якого колеги влучно називають «речник сучасного і провісник майбутнього», буде корисною для науковців, викладачів і студентів вищих закладів освіти, політиків, державних службовців, якнайширшого читацького загалу – всіх, хто цікавиться проблематикою майбутнього.

1. Горбатенко В. Футурологія і політика : монографія. Київ : Академвидав, 2019. 288 с. (Серія «Монограф»).

Derevianko Serhii, Marchuk Vasyl. Scientific knowledge about the future and politics

In reviews of V. Horbatenko's monograph "Futures and Politics" it is emphasized on the systemic exposition achievements of the theory, methodology and practice of political forecasting, reflection in the politics of key prognostic ideas. The validity of the methods, algorithm and directions prediction of socio-political development and constructing reality are noted.

Key words: politics, political forecasting, futurology.